

ЕЙМЕРІОЗИ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ І ДОМАШНІХ ПТАХІВ

Довгій Ю.Ю., Кушнірова Г.А., Довгій М.Ю.

Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир

На території СНД еймеріози хутрових звірів і домашніх птахів поширені майже повсюди, але найбільший збиток спричиняють у східних і південних регіонах.

Широке розповсюдження хвороби обумовлено насамперед високою стійкістю збудника у зовнішньому середовищі та здатністю до швидкого розмноження [1, 2].

Економічні збитки досить суттєві. Вони складаються із загибелі птахів, кролів, нутрій (може складати до 50–100 %), уповільнення росту та розвитку тварин, що перехворіли [3, 4].

Еймеріози викликають порушення травлення, інтоксикацію організму, знижують стійкість до інфекційних та інвазійних хвороб [5, 6]. Видовий склад кишкових еймерій у різних куточках земної кулі суттєво відрізняється. Втім, одним із постійних видів, який виявляють у різних країнах, є *E. stiedae*.

Мета роботи. Вивчити епізоотичні дані, клінічні ознаки та патологоанатомічні зміни при еймеріозі нутрій, кролів і птахів.

Матеріали та методи досліджень. Дослідження проводились в індивідуальних секторах Бердичівського району Житомирської області. Діагноз встановлювали з урахуванням епізоотичних даних, клінічних ознак, патологоанатомічних змін і лабораторних методів. Для дослідження відбирали проби посліду, фекалій, зскрібки зі слизової оболонки уражених ділянок кишків, які досліджували за методом Фюлеборна в 1 г фекалій. Еймеріоз птахів диференціювали від гістомонозу, бореліозу.

Усього було досліджено 35 курчат, 22 гусенята, 80 кролів та 42 нутрії.

Результати досліджень. Курчата заражалися еймеріями з 1-добового віку, клінічно інвазія проявлялась з 15-ти днів, максимум захворювання припадав на 25–30 добу життя, а кроленят і нутрій з 3–4-х місячного віку. Гусенята хворіли у віці від 7-ми до 90-добового віку.

За звичай захворювання реєстрували з квітня по вересень. Хвороба перебігала як гостро, так і хронічно. Однією з перших клінічних ознак була спрага. Пізніше наступала сонливість, пригнічення, оперення скуйовджене, курчата сиділи з опущеними крилами, їх випорожнення ставали рідкими, з домішками великої кількості крові та слизу. Гребінь та сережки бліді, відмічалися паралічі, судоми.

Загибель відмічали на 6–7 добу після зараження, смертність сягала 70–90 %. При низькій інтенсивності інвазії (II=55–61 ооцист у 3 краплях флотатійної рідини ФР) хвороба перебігала без видимих клінічних ознак. При патологоанатомічному розтині відмічали потовщення сліпої кишки, яка була заповнена кров'ю або білою сироподібною масою. На її слизовій оболонці відмічали виразки, і виявили збудника *E. tenella*. Слизова оболонка дванадцятипалої кишки червона, набухла, на її поверхні округлі вогнища, де виявлені ооцисти еймерій.

Вивчаючи епізоотичну ситуацію щодо еймеріозу хутрових звірів у Житомирській області, найвищу екстенсивність і інтенсивність інвазії було виявлено в індивідуальних секторах у січні, лютому та середині березня (2008–2012 рр.) серед усіх вікових груп кролів. Найвищий показник був у тварин віком 2–6 місяців і становив 157–165 паразитів у 3 краплях ФР, за екстенсивності інвазії (EI) 57–59%. Найчастіше уражалися кроленята 3–4-місячного віку, а нутрії віком 8–10 місяців. При патологоанатомічному розтині реєстрували тотальне ураження печінки еймеріозними вузликами.

Пік інвазії реєстрували у середині травня та кінці червня. У кролів до 2-х місяців екстенсивність інвазії становила до 56 %, а з 2-х до 6-ти місяців сягала 67 %.

У нутрій віком до 8-ми місяців інтенсивність інвазії становила 53 %, а з 8-ми місяців до одного року – до 62 %.

При високій інтенсивності інвазії (II=157–165 ооцист у 3 краплях ФР) реєстрували клінічні прояви захворювання, характерні для кишкової форми еймеріозу: схуднення та розлади шлунково-кишкового тракту (здуття шлунка та кишечника), що зустрічалися у 80 % випадків інвазованості кролів і нутрій еймеріями.

У кролів встановлено такі види збудників: *E. stiedae*, *E. magna*, *E. perforans*, у нутрій виявили мало поширені: *E. coeciola*, *E. piriformis*, *E. intestinalis*.

Інкубаційний період при еймеріозі кролів і нутрій тривав від 2–3-х до 12-ти днів. Хвороба мала гострий і підгострий період. Слабка інвазія і повторні зараження призвели до хронічного перебігу. За локалізацією патологічного процесу захворювання проявлялось у двох клінічних формах – кишковій і печінковій.

При печінковій формі гострий період тривав від 5-ти до 10-ти днів. Хворі кролі були млявими, видимі слизові оболонки очей, носа бліді, жовтушні, відмічалася малорухливість тварин, періодичні проноси, у кишечнику – гази, живіт збільшений і болючий.

При ускладненому еймеріозі гнійним запаленням жовчних ходів у кролів з'являється переміжна гарячка, відмічалися гострі напади судом.

При гострому перебігу захворювання часто закінчувалося смертю кролів через 2–3 тижні, нутрій – 3–5 тижнів.

Хронічна форма затягувалася до 2,5–4-х місяців. При кишковій формі прихований період хвороби тривав 4–5 днів. Розлади травного каналу проявлялися характерними ознаками: спочатку поява сухих, вкритих слизом фекалій, згодом з'являвся пронос, особливо в той час, коли кролів годували вологими або соковитими кормами. У молодняка різко виражений пронос та інтенсивне виділення сечі (поліурія). Інколи випорожнення містили велику кількість слизу і домішки крові. Перистальтика кишечнику посилена, кон'юнктива гіперемійована, з'являвся гарячковий стан, живіт підтягнутий, розвивалась анемія. У кроленят і нутренят спостерігалися судоми, особливо розгиначів шиї, м'язів спини та задніх кінцівок, закидання голови назад, у той час як задні кінцівки перебували у розігнутому стані, а передні кінцівки здійснювали плавальні рухи. При пальпації ділянки живота хворих кролів і нутрій реєстрували збільшення об'єму печінки та болючість черевної стінки (при кишковому еймеріозі).

Висновки. 1. За результатами досліджень встановлено: курчата заражалися еймеріями з 1-добового віку, клінічні ознаки інвазії з'являлись з 15-ти добового віку, але пік захворювання припадав на 25–30-ту добу, на 45–60-ту добу еймеріоз стухав. Гусенята хворіли у віці від 7-ми до 90-добового віку; захворювання реєстрували з квітня по вересень.

2. Основними клінічними ознаками були спрага, сонливість, курчата сиділи з опущеними крилами, відмічались паралічі і судоми. Смертність сягала 70–90 % на 6–7-му добу.

3. Найчастіше уражалися кроленята з 3–4-х місячного віку, а нутрії у віці 8–10 місяців. Пік інвазії реєстрували у середині травня та кінці червня. У кролів до 2-х місяців екстенсивність інвазії становила до 56 %, а з 2-х до 6-ти місяців сягала 62 %.

Розділ 7. Паразитологія

4. Інкубаційний період при еймеріозі кролів і нутрій тривав від 2–3 до 12 діб. Хвороба мала гострий і підгострий перебіг. Захворювання за локалізацією патологічного процесу проявлялося у двох клінічних формах – кишковій та печінковій. При печінковій формі гострий період тривав від 5 до 10 діб, за кишкової форми прихований період тривав 4–5 діб.

Перспективи подальших досліджень. З метою визначення та впровадження у виробництво найефективнішого препарату для лікування кролів, нутрій, курчат і гусенят, уражених еймеріями, у подальшому буде вивчатись терапевтична дія еймеріостатиків нового покоління та їх вплив на гематологічні показники до та після лікування.

Список літератури

1. Коровин, Р.Н. Советы птицеводам [Текст] / Р.Н. Коровин, А.Б. Байдевятов, Б.Ф. Бессарабов. – К. : Урожай, 1997. – 416 с. 2. Лечение и профилактика болезней домашних животных и птиц [Текст] / А.Ф. Барабаш [и др.]. – М. : Донецьк : Сталкер, 2005. – 302 с. 3. Промышленное птицеводство [Текст] / Ф.Ф. Алексеев [и др.]. – М. : Агропромиздат, 1991. – 544 с. 4. Ятусевич, А.И. Паразитарные болезни кроликов [Текст] / А.И. Ятусевич, И.Н. Дубина. – Витебск : Новое знання, 2006. – 119 с. 5. Ятусевич, А.И. Эймериоз нутрий [Текст] : монографія / А.И. Ятусевич, В.А. Забудько. – Витебск : УО ВГАВМ, 2006. – 87 с. 6. Манжос, О.Ф. Ветеринарна протозоологія [Текст] : навч. посібник / О.Ф. Манжос, І.І. Панікар. – Полтава, 2006. – 144 с. 7. Рютова, В.П. Профилактика захворювань кролів [Текст] / В.П. Рютова // Тваринництво України. – 2001. – № 9–10. – С. 22.

EYMERIOZ OF FUR ANIMALS AND POULTRY

Dovgiy Yu.Yu., Kushnirova G.A., Dovgiy M.Yu.

Zhytomyr National Agroecological University, Zhitomir

It has been determined that chickens were diseased with eimeriosis from 1–15 day age, goslings – from the 1st week to the age of 3 months, rabbits from the age of 3–4 months, and nutrias – at 8–10 months. The peak of invasion for chickens and goslings was registered from April for September, for rabbits and nutrias it is a middle of May and the end of June. The death rate of chickens and goslings amounted 70–90 % on the 6th–7th days, extensiveness of invasion for rabbits younger than 2th month age made to 56 %, and from 2 to 6 months it amounted more than 62 %.